"ఏమండీ మిమ్మల్నే?"

వాలుకుర్చీలో పడుకొని విశ్రాంతి తీసుకుంటున్న దశరథం ఉలిక్కిపడ్డాడు.

"ఎవరిమట్టుకి వాళ్ళు ఏమీ ఎరగనట్టు వైదొలిగి కూర్చుంటే అయ్యే సంసారం కాదిది. నా ఒక్కత్తెవల్ల ఏమీకాదు. నేనూ కాళ్ళూ చేతులు ముడుచుకూర్చుంటాను"

అంత నిష్ఠూరం ఎవరిమీదో అర్థంకాక దశరథం సందేహంలో పడ్డాడు.

"అన్ని పనులూ ఒక్కచేతిమీదగా జరగాలంటే ఎలా అవుతాయి? చేసిపెట్టలేక నా కాళ్ళూ చేతులూ పడిపోతున్నాయి. . . ఆరు దాటింది! పాత్రలన్నిట్లో నీళ్ళు నిండుకున్నాయి. ఇంతవరకు వాడి జాడలేదు. బజారుకు వెళ్ళే దిక్కులేదు, మళ్ళీ వేళకన్నీ అమరాలి!"

దశరథానికి, కారణం ఇప్పటికి అవగతమైనా, వాడింత సేపటిదాకా ఎందుకు రాలేదా? అని మళ్ళీ ఆలోచనలో పడ్డాడు.

"ఇంత నోరు నెప్పి పుట్టేదాకా అరుస్తున్నా, మీకు చీమకుట్టినట్టన్నా లేదేమండీ, హాయిగా పవ్వళించారా? . . ."

ఈసారి లేచి కూర్చోక తప్పలేదు!

"నా మాట వినకండా, ఎప్పటికప్పుడు మీరేమీ పట్టించుకోకుండా ఊరుకోబట్టే, వాడింత ఘటికుడై కూర్చున్నాడు! . . . తోటి కుర్రాళ్ళంతా వచ్చి ఎంత సేపైంది? వాడే జులాయి గుంపు వెంట బజార్లట్టుకు తిరుగుతున్నాడో! బొత్తిగా భయమనేదుంటేనా? . . ఏమో! ఏమైనాచేసుకోండి. ఇక ఈ సంసారం [illegible] నావల్లకాదు. . . . ప్రేమ ఉంటే పొద్దస్తమానం పనికిరాదు. భయం, భక్తీకూడా ఉండాలి. ఇవాళ ముద్దు పెట్టుకుంటే రేపు నెత్తిన మొత్తుతాడు!"

అప్పటివరకు వంటకి ఏప్రయత్నమూ జరగలేదని గ్రహింపయ్యాక దశరథానికి కూడా చిరాకు కలిగింది. ఏడుగంటలకల్లా వేళతప్పక భోంచేసే అలవాటు మరి! 'నిజమే! వీడేమైనట్టు?' అని తనకితానే ప్రశ్నించుకున్నాడు.

మనసులో ఏమనుకున్నాడో, ఒకసారి గట్టిగా నిట్టూర్చి "సరే, ఆ సంచి ఇలా పడెయ్యి!" అంటూ కుర్చీలోంచి లేచాడు. ఆ మాటల్లో, కదలికలో వాడి మీద కోపమే ధ్వనించింది.

"అదుపులో పెట్టను చేతకానప్పుడు అఘోరించక తప్పుతుందా మరి!" సంచీ ఇస్తూ పొయ్యిలో మరికొన్ని పుల్లలు! నాలికలు చాస్తున్న జ్వాలలా దశరథం వీధిలోకి దూసుకుపోయాడు, ముడతలు పడుతున్న ముఖంతో.

* * *

"కిష్టయ్?"

వగర్చుతూ కొండ ఎక్కుతూన్న గోపీకేక గాలి వాటున తేలిపోయింది.

ఊరికి దక్షిణంగా గిరుల బారులు. పెరుగుతున్న జనాభాతో పోటీపడి పట్టణం కొండల్ని చుట్టుముట్టి కోటలో పాగావేసింది. శౌర్యంతో, ధైర్యంతో కొండల గుండెలమీదే చోటుచేసుకుంది!

ఒక కొండపైన రామాలయం, స్వర్గానికి నిచ్చెనేమోనన్నట్టు అక్కడికి చేరుకోటానికి సుదీర్ఘమైన మెట్ల వరస. సహజీవనానికి నిదర్శనమా అన్నట్టు దానికెదురుగా ఉన్న కొండపైన క్రైస్తవులు క్రీస్తు పునరుత్థాన దినాన సమావేశమయ్యేతోట. తోటకి మధ్యగా చిన్న పెంకుటి మందిరం. దాని కెదురుగా అర్ధచంద్రాకారంలో ప్రజలు కూర్చునేందుకు ఒక దానిపైనొకటి వెడల్పాటి మెట్లు. తోటంతా చల్లని నీడనిచ్చే రంగులచెట్లు. ప్రశాంతమయిన ఏకాంత స్థలం. సాయం సమయంలో అక్కడ విశ్రమిస్తే తూర్పునించి వీచే చల్లని సముద్రపు గాలికి మేనుమరిచి మధుర లోకాల్లో విహరిస్తున్న అనుభూతి!

దూరదూరాల్లో గోచరిస్తున్న అస్తాద్రి సానువులు. దినచర్య ముగింపై దివాణం చేరుకుంటూన్న దినకరుడు. ఆయన శయనించే పర్యంకానికి జరీతెరలు అమరుస్తూ సంధ్యాకాంత. వారి సేదతీర్చేందుకు మెల్లగా ఉల్లాసంగా వీస్తున్న పవనుడు.

బొమ్మలాటలో రైలువతుగా తూర్పున దూరంగా పోతూన్న రైలుబండి. నీటి మడుగుల వతుగా అక్కడక్కడ చెరువులు, చదరంగంలో గళ్ళవతుగా పంట చేలు. కట్టడాల నమూనావతుగా పట్టణం, అందులోని మేడలు, బజారులు వాటిల్లో పురుగుల్లా సంచరిస్తున్న మనుషులు, వాహనాలు!

భుజంమీద చురుక్కుమంటే అప్పుడే ఈలోకంలో పడ్డట్టు ఉలిక్కిపడి వెనక్కి చూశాడు. ఎదురుగా గోపీ! ఆపైన అస్తమిస్తూన్న సూర్యుడు! దూరంగా పోతూన్న రైలుబండి తన గుండెలమీదే పోతున్నట్టనిపించింది.

"ఏరా కిష్టయ్? . . . ఎన్నిసార్లు పిల్చినా పలకవ్? . . . ఏ లోకంలో ఉన్నావ్! . . . మీ నాన్న బజార్లో

కోపించి నన్ను వెతుక్కురమ్మని పంపాడు. . . నువ్విక్కడే ఉంటావని వచ్చాను. . . ఎంత కోపంగా ఉన్నాడనీ! . . .'' ఆయాసపడుతూ చెప్పాడు గోపి.

క్షణం ఆలస్యం చెయ్యకుండా గోపీ చెయ్యి పట్టుకొని పరుగు పరుగున కొండ దిగుతూ చెప్పాడు, కిష్టాయి "సాయంత్రం నువ్వు స్కూలుకి రాలేదుగా! స్కూల్నించి ఒక్కడ్నే వస్తుంటే కొండమీదికి వెళ్ళాలనిపించి వచ్చాను. నువ్వు భుజంమీద కొట్టిందాకా ఏదీ గుర్తు లేదు!''

❁ ❁ ❁

నేరస్థుడు పోలీసులకి దొరికినట్టుగా ఇంట్లో అడుగు పెట్టాడు, కిష్టాయి.

"ఇలారా!''

దశరథం పిలుపు సౌమ్యంగానే ఉంది. గ్రీష్మంలో వర్షాగమన వాతావరణం ఆహ్లాదకరంగానే ఉంటుంది.

"ఎక్కడున్నావ్‌రా, ఇంతసేపూ?''

కాని, కురిసేది వడగళ్ళవానే! మిట్టపల్లాల్ని లేకుండా చేసే వాన!

"మాట్లాడవేరా?''

కారుమబ్బులు కమ్ముకున్నాయి.

"ఎందుకు మాట్లాడుతాడు? భయం, గౌరవం ఉంటేనా!''

కడవతో ఇంట్లో అడుగు పెడుతూనే ఉరిమింది. దరిమిలా మబ్బులలో గుడగుడలు. కిష్టాయి గుండెలో దడదడలు!

"వెధవా! ఎక్కడెక్కడ తిరిగి వచ్చావురా? చెప్పమంటే బెల్లంకొట్టిన రాయిలా నిల్చుంటావేం?''

తటిల్లతకి కళ్ళు చెదిరాయి. ఫెళఫెళమంటూ పిడుగు విరుచుకుపడింది.

"నాన్నా! . . .''

వర్షం మింటికి మంటికి ఏకధారగా కురవసాగింది.

"దొంగ వెధవా! స్కూలు వదిలి ఎంతసేపైంది? నువ్వు రావడమెప్పుడు? . . . అసలెక్కడికి వెళ్ళావో చెప్పు? . . . చెప్పూ? . . .''

ఫెళఫెళార్భాటంతో, ఈదురుగాలితో అన్నివైపులా జడివాన!

"నాన్నా! . . . నాన్నా! . . . ఎక్కడికీ వెళ్ళలేదు నాన్నా . . . కొండమీద దృశ్యాలు బావుంటాయని, చూడడానికి వెళ్ళాను . . . ఇంకెప్పుడూ వెళ్ళను నాన్నా! కొట్టకు నాన్నా! . . . నాన్నా! . . .''

"కొండమీద దృశ్యాలు కావలసివచ్చాయేం? తిండి సంగతి గుర్తుకురాలేదూ? . . . ఫో, వెధవా! మళ్ళీ ఎప్పుడైనా వేళకి ఇంటిపట్టున ఉండకపోయావా, డొక్క చీరేస్తాను! జాగ్రత్త!''

ముగింపులో హెచ్చరికవతుగా మళ్ళీ భీకర ఘర్జన! కొంత తడవయ్యాక గాలి, మెరుపులతీవ్రత తగ్గింది. వర్షపు జోరు తగ్గింది.

దశరథం గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పుడప్పుడూ, అక్కడక్కడా గుడగుడ శబ్దాలు ఇంకా వినిపిస్తూనే ఉన్నాయి. కిష్టాయి వెక్కిళ్ళు పెడుతూ హాల్లో ఒక మూలగా కూలబడిపోయాడు. ఒంటిమీద పడ్డ దెబ్బలకి ఆపుకున్నా ఆగక పెగిలి వచ్చేస్తూంది, దుఃఖం. బావి ఊటలా కారే కన్నీరు ఎన్నిసార్లు తుడుచుకున్నా

> స్త్రీ బాహ్యసౌందర్యం పురుషుని లోని బలహీనతల్ని రెచ్చగొడుతుంది. అదే సౌందర్యారాధన అనే భ్రమలోపడి అతడు బాధ్యతల్ని విస్మరిస్తాడు. స్త్రీకి బాహ్యసౌందర్యంతోపాటు ఆత్మసౌందర్యం కూడా ఉంటే, సంసారం రాణిస్తుంది, ఆత్మీయతలు వి ర[illegible] స్తాయి. లేనప్పుడు అసూయ, అతృప్తి విష పురుగులై సంసారాన్ని దుఃఖ భాజనం చేస్తాయి.

ఆగటం లేదు!

"ఏం? గంటనించీ అలా కునికిపాట్లు పడుతూ కూర్చోకపోతే ఈపాటికి ఆ చదువేదో వెలగబెట్టకూడదూ, మళ్ళీ అర్ధరాత్రిదాకా లైట్లు వేసుక్కూర్చోకపోతే? . . . అన్నం పెట్టాను, వెళ్ళి తిను!''

ముడుకుల్లో తలదూర్చి కూర్చున్న కిష్టాయి జడుసుకున్నట్టుగా తలఎత్తి చూశాడు. అతడి కళ్ళు ఎర్రగా ఉబ్బి ఉన్నాయి. చెక్కిళ్ళమీద కారి ఎండిపోయిన కన్నీటి చారికలు.

తడబడుతూ లేచి వంటింటివైపు నడిచాడు. ఒళ్ళంతా హూనం అయి కదలికే కష్టంగా ఉంది. ఎలాగో వెళ్ళి అన్నం ముందు కూర్చున్నాడు. ముద్ద కలిపి నోట్లో పెట్టుకోబోతే సయించలేదు. మళ్ళీ మళ్ళీ కుమిలింపు!

"పెట్టి అరగంటవుతున్నా దొరగారికి ఒక్కముద్దన్నా దిగలేదే! . . . పొద్దస్తమానం రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని, కడుపు నకనకలాడుతూ నీకోసం ఎవరిక్కడ పడిగాపులు పడిఉంటారు? . . . ఏం? ఎందుకు మింగుడు పడటం లేదు? షికార్లు కొట్టివస్తే కడుపుకూడా నిండిందా? . . . రెండు నిమిషాల్లో కానిచ్చి, లెయ్!''

అంతసేపూ కంచంలో అన్నం కెలుకుతూ కూర్చున్న కిష్టాయి, గబగబా ముద్దలు నోట్లో కుక్కుకున్నాడు. చెయ్యి కడుక్కుని వెళ్ళి హాల్లో తన మంచం వాల్చుకుని పడుకున్నాడు. ఎంతకీ మనసులో కమిలింపు తగ్గటం లేదు. తలుచుకున్న కొద్దీ పొంగిన ఏడుపంతా వెక్కిళ్ళతో పైకి తన్నుతూంది.

గోడ గడియారం కిష్టాయిపైన సానుభూతి పూర్వకంగా పదిసార్లు దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది. కిష్టాయికి అప్పటికీ కంటిమీద కునుకు రాలేదు. బయట మంచు పడుతూంది. తలుపులు వేసిఉన్నా చలివేస్తూంది. కాళ్ళు కడుపులో పెట్టుకుని, చెవులచుట్టూ చేతులుబిగించి వణకుతూ పడుకున్నాడు.

రాత్రిని మింగుతున్న శబ్దాలు చెవులకి సోకుతూనే

ఆర్. కె. కటారి

[illegible] విప్పమని గడియారం ఎన్నోసార్లు హెచ్చరిస్తూంది.

❁ ❁ ❁

రెండు రోజులుగా అపస్మారకస్థితిలో పడి ఉన్న కమల కనురెప్పలు నెమ్మదిగా విప్పుకున్నాయి. ఎదురుగా [illegible] కళ్ళు కాంతితో ప్రకాశించాయి. ఆ కాంతిస్పందనాలు దశరథం కళ్ళలో [illegible] ఆవేశంతో "కమలా!'' అంటూ ఆమె చేతులు పునికి పుచ్చుకున్నాడు. అంతలోనే ఏదో జ్ఞప్తికి వచ్చి కమల హస్తాల్లో తన ముఖం దాచుకుని బావురుమన్నాడు.

"నన్ను అన్యాయంచేసి వెళ్ళకు, కమలా! నువ్వు లేకుండా నేను బ్రతకలేను!''

కొద్ది నిమిషాలు గాలి స్తంభించినంత భారంగా గడిచాయి. కమలకి అప్పుడప్పుడే పరిసరాలు అర్థమవుతున్నట్టుంది. కళ్ళవెంట అశ్రువులు కాల్వలు కడుతున్నాయి. మాట్లాడడానికి శక్తి లేదు. పెదవులు విడివడటం లేదు. బాబు మదిలో మెదిలాడు.

"బాబు! . . . ఏడీ, బాబు? . . . ఎక్కడున్నాడు, ఎలా ఉన్నాడు? ప్రసవించిన కొన్ని గంటల తరవాత బాబుని తనకి చూపించారు. తరవాత మళ్ళీ బాబు కనిపించలేదు. అసలు నేనీ స్థితిలో ఎప్పటినించీ ఉన్నాను? ఏమిటీ దుర్దశ!'' కమల అంతరంగం ఘోషిస్తూంది.

కమల మనసులో ఆవేదన ముప్పిరిగొంది. బాబుని గురించి దశరథంతో ఏదో మాట్లాడ ప్రయత్నించింది. శక్యంకాలేదు. అతి ప్రయాసమీద ఒక్క 'బాబు' అన్న మాటమాత్రం అస్పష్టంగా ఉచ్చరించగలిగింది. కాని, ఆ ఒక్కమాటలో ఇమిడి ఉన్న అనంతమైన మనోగత భావాలు అక్కడున్న అందరికీ అర్థంకాకపోలేదు!

కమల పరిస్థితికి దశరథం బెంబేలుపడసాగాడు. కమల మరెంతోకాలం స్మారకంలోలేదు. తరవాత మరెన్నో నిమిషాలు శ్వాస పీల్చుకోలేదు. . . దశరథం చేసిన భయావహ రోదనకి భయపడి లోకం భళ్ళున తెల్లవారింది!

❁ ❁ ❁

కిష్టాయి రెండు రోజుల తరవాత మూసిన కన్ను తెరిచాడు. అదేక్షణంలో, గతంవైపు గట్టిగా మూసుకుపోయిన దశరథం మనో నేత్రాలుకూడా తెరుచుకున్నాయి. కమల తనని శాశ్వతంగా విడిచి వెళ్ళిన చివరి ఘడియలు గుర్తుకి రాగానే, అదే సామ్యంలో కిష్టాయి కళ్ళు తెరవటం — దశరథం మనసులో ఏదో శంకకి తావిచ్చింది. కిష్టాయి కూడ కమల లాగే తనకి కాకుండా పోతాడా! ? . . . గుండెలు గుబగుబలాడాయి. మనసంతా దేవినట్టయింది. ఆ ఊహ కలిగినందుకు తనని తానే నిందించుకున్నాడు.

"అయ్యో! ఇలా ఎందుకు జరిగింది? బాబు మంచి చెడ్డలు ఇన్నాళ్ళూ నే నెలా విస్మరించగలిగాను? చివరకి నేనొక పశువునై బాబుని అంత క్రూరంగా ఎలా హింసించ గలిగాను? భగవాన్! నా తప్పుకి శిక్షగా నా బాబుకి ఏ హానీ కలిగించకు! నా ఆయుర్దాయాన్ని పరిహరించైనా నా బాబుని రక్షించు . . .'' దశరథం మనసు విలవిలలాడిపోతూంది.

కళ్ళు తెరిచిన కిష్టాయి తండ్రివైపు బెదురుగా

[illegible] వచ్చింది. [illegible] దశరథానికి [illegible] కలిగింది "బాబూ!" అంటూ [illegible] దగ్గరికి [illegible].

"[illegible] రు!"

[illegible] ఒక్కసారిగా [illegible] మంచం పక్కనే [illegible] తృప్తి కలిగింది [illegible].

"[illegible] లేదు. [illegible] జాగ్రత్తగా ఉండాలి! [illegible] వేయండి. [illegible] పెట్టటానికి [illegible] లేదు"

"అలాగే, [illegible] ... నా కృతజ్ఞత్న మీరు [illegible] ... నమస్కారం ..." అని [illegible] పోగానే వెళ్ళిపోయారు.

[illegible] తిరిగి వచ్చినప్పుడు అతని దృష్టి యథా [illegible] బడింది. అలాగే నిల్చొని గది [illegible] కిటికీలోంచి బయటకి చూస్తున్న సుశీల ముఖంలో ఏ భావమూ వ్యక్తం కావటంలేదు. ఎందుకో [illegible] చూస్తున్నకొద్దీ అతని మనస్సంతా కోపంతో నిండిపోతున్నది. బాబు ఇంతజ్వరంలో ఉన్నా తన ముఖంలో ఎలాంటి బాధ కనిపించదేం! తనకి నిజంగానే ఏ విచారమూ లేదా? అసలు బాబు ఈ స్థితికి తేవటానికి కారకురాలు తను కాదా?

ఆ ఊహ రాగానే తన మనస్సులో ఎవరో అవహేళనగా నవ్వినట్లనిపించింది. నిజమే! కన్న తల్లి తండ్రి లేని ప్రేమ కరువు అయిన ఆనిడికి ఉండాలను కోటం పొరపాటు. మరొకరిపైన బాధ్యత నెట్టివేయ ప్రయత్నించడం పిరికితనం కూడా! అన్నిటికీ తనే కారకుడు! తనే దోషి!

"ఈ పూటైనా భోంచేద్దురుగాని రండి!"

సుశీల పిలుపులో దశరథం ఆలోచనలు ఆగాయి. ఆమె మాటలు వింటూంటే అతనికి కంపరం పుడు తూంది. విసురుగా అన్నాడు, "అక్కర్లేదు, నువ్వెళ్ళి తిను! ..."

"మీకులేనిది, నాకేనా అంత కక్కుర్తి?"

"అవును... నీకు నేను ముఖ్యం! మరి బాబో?... ఇన్నాళ్ళూ నువ్వే అనుకున్నాను... ఈ రోజున కళ్ళు తెరిచాను! నా బాబు ఇన్నాళ్ళూ ఏం తిన్నాడో ఎలా ఉన్నాడో అడిగితెలుసుకున్న పాపానపోలేదు! ... అవతల వాడంత జ్వరంలో మూసిన కన్ను తెరవకుండా పడి ఉంటే, కులాసాగా కుడిచి కూర్చోవటానికి నీకు మనస్సొప్పినా నా కెలా ఒప్పుతుందనుకున్నావ్?... నా కక్కర్లేదు, వెళ్ళిపో!"

దశరథం సుశీలపైన కలిగిన అక్కసునంతా వెళ్ళ గక్కుతూ, వెళ్ళి కిష్టాయి మంచం పక్కన కూర్చొని, రెండుచేతులు మంచంపైన ఆన్చి తల పట్టుకున్నాడు. సుశీల మారు మాట్లాడకుండా అక్కడినించి వెళ్ళి,

[illegible] దంచిం [illegible] వ్యథతో [illegible]. 'వాడికి ఇంత [illegible] ఎలా [illegible]?' అని గతాన్ని పర్యావలోకనం చేసుకుంది.

[illegible] నిర్వహించవలసి వచ్చి, బాబు, [illegible] లయిన తన అత్తగారి [illegible] అంది. [illegible] కనుగు [illegible] పెద్ద చేయటమే తన జీవిత ధ్యేయంగా [illegible].

"అయ్యో! [illegible] ఎందుకు [illegible] నాయనా! [illegible] మళ్ళీ పెళ్ళి [illegible]" అని [illegible] అనుమాత్రం [illegible].

బాబు ఆరేళ్ళవాడయ్యేదాకా [illegible] ఒడుదుడుకులులేకుండానే సాగిపోయాయి. ఆ తరవాతనే తన జీవితం మరో ముఖ్యమైన మలుపు తిరిగింది. వయోభారంచేత అత్తగారు మంచాన పడింది. అప్పటి నించే తనకి కష్టాలు ఆరంభమయ్యాయి. ఒకవైపు పని వాడు— మరోవైపు వృద్ధురాలు! పనిమనిషినిగాని వంటమనిషినిగాని పెట్టినా కూడా అత్తగారికి, బాబుకి కావలసిన ఏర్పాట్లు చూడటం తనకి దుర్లభమై పోయింది.

తన ఇబ్బందులు చూడలేక అత్తగారు మళ్ళీ పెళ్ళి ప్రస్తావన తెచ్చింది — ఏదెటూ ఎక్కువరోజు లుండనని, ఆ పైన ఇద్దర్నీ కనిపెట్టుకునుండటానికి ఓ ఆడ దిక్కంటూ కావాలని!

ఆ సమయంలోనే తనకీ ప్రత్యేకంగా అనిపించింది. సంసార నావని ఒడ్డుకి చేర్చటానికి [illegible] చేసే తోడొకరు కావాలని!

ఒకరోజు అత్తగారు అందమైన ఒక పేదయింటి అమ్మాయిని తన యింటికే రప్పించి చూపించింది. నాల్గయిదుపోయిన ఒకటి రెండు రోజుల్లో ఇంట్లో తనకి భోజన, స్నానాది వసతులు సక్రమంగా జరిగి, తను పోగొట్టుకున్న సుఖమేదో తిరిగి లభ్యమైనట్లు అనిపించింది. తదుపరి తను పునర్వివాహానికి అంగీకరించటం, పెళ్ళికావటం, అన్నీ అనతికాలంలోనే జరిగిపోయాయి.

అత్తగారి ఆరోగ్యం ఆశ్చర్యకరంగా దానంతటదే కుదురుకుంది. మరో సంవత్సరం వరకు బాబుకి తన ఆహారం కలగకుండానే అన్ని విషయాలు ఆవిడే స్వయంగా చూసింది.

పరిస్థితులు సాఫీగా సాగిపోతూన్న సమయంలో అత్తగారు హఠాత్తుగా మళ్ళీ మంచమెక్కడం, రెండు రోజులు తిరక్కుండానే కన్నుమూయడం, అంతా కలలా జరిగిపోయింది! తదనంతరం, బాబు సంరక్షణ పట్ల తను శ్రద్ధవహించి ఉండవలసింది. కాని, తన ప్పటికే బలహీనతల సంకెళ్ళలో చిక్కుబడిపోయాడు. స్త్రీ సౌందర్యారాధన తనలో ఒక బలహీనతగా మారింది... తను సుశీల సౌందర్యానికి ఎంతగా మస్కువజాపాడో అంతకన్న మిన్నగా కమల అందచందాలకి ముగ్ధుడయ్యాడు! ఇద్దరి ఎడలా తానొక ఆరాధకుడి గానే మిగిలిపోయాడు.

కమలకి బాహ్య సౌందర్యంతోపాటు ఆత్మసౌందర్యం, సంస్కారం ఉన్నాయి. తన బలహీనతని ప్రయోజనానికి

ధర్మసందేహాలు

పడుకోబోయేముందు కుక్క గుండ్రంగా ఎందుకు తిరుగుతుంది?

కొన్ని తరాలుంచి అనూచానంగా వంశానికి సంక్రమిస్తున్న అలవాటే అది. కుక్కలు కన్న నేడు హంసతూలికా తల్పాలపైన శయనించే భాగ్యానికి నోచుకున్నప్పటికీ వాటికి ఈ నైజగుణం వదులుకుండా పోలేదు. పూర్వం అంటే కొన్ని వేల సంవత్సరాల క్రితం మానవుడు మచ్చిక చేసుకోనక పూర్వం అవి అడవుల్లో, గడ్డిమీద శయనిస్తూండేవి శయనస్థలం మెత్తగా చేసుకునే నిమిత్తం కుక్కలు ఆ నేలమీద వున్న గడ్డిని చదును చేసుకునేవి. అందుకే అవి గుండ్రంగా తిరుగుతుండేవి. అనాటినించి నేటివరకు ఎన్నెన్నో జాతులశునకాలు ఉద్భవించి పరిఢవిల్లుతున్నప్పటికీ వాటిని అలనాటి "వెనుకటిగుణం" విడిచిపెట్టలేదు.

అతి వేగంగా పరుగెత్తగల ప్రాణి ఏది?

మానవుడు తెలివైనవాడేగాని, అతి వేగంగా పరుగులు తీయగల ప్రాణి మాత్రం కాదు. ఎంతో దీక్షతో సుశిక్షితుడైన వ్యక్తి గంటకు రమారమి 22 మైళ్ళ వేగంతో మాత్రమే పరుగెత్తగలడు. అదైన స్వల్పదూరంలో మాత్రమే అతను అంతటి వేగం సంతరించుకో గలుగుతాడు. పంది గంటకు 11 మైళ్ళ వేగంతో, వేటకుక్క గంటకు 36 మైళ్ళ వేగంతో, గుఱ్ఱాలు గంటకు 40 మైళ్ళ వేగంతో పరిగెత్త గలవు. అయితే అతివేగంగా పరిగెత్తగల జంతువు గుఱ్ఱంకాదు. దుప్పి గంటకు 50 మైళ్ళ వేగం చొప్పున పరుగులు తీస్తుంది. కాని, అన్నిటి కంటే వేగంతో పరిగెత్తగల జంతువు చిఱుతపులి. చిఱుతపులి తన ఎఱమీదకు లంఘించేటప్పుడు ఒక్కసారిగా నూరు గజాల దూరం దాటగలుగు తుంది. అంటే ఇంచుమించు గంటకు 70 మైళ్ళ వేగాన్ని అది పుంజుకుంటుందన్నమాట. పక్షుల్లో అతివేగంగా పరిగెత్తగల పక్షి ఒక జాతికి చెందిన డేగ ఉంది. దానిని "డక్‌హాక్" అంటారు. దాని వేగం గంటకు 160 నించి 180 మైళ్ళ వరకూ ఉంటుందని అంచనా వేశారు. ఆ డేగ తన ఎఱమీదకు లంఘించే దూకుడు ఇంతటి వేగం ఉంటుందనే మాటలో కొంత అతిశయోక్తి ఉన్నప్పటికీ పక్షుల్లో అదొకటే అతివేగంగా ఎగురగల ప్రాణి అని చెప్పక తప్పదు.

వినియోగించలేక, దాన్ని సత్క్రమమార్గంలో నడిపించి సద్వినియోగంచేసింది.

కమల నిజంగా భూదేవి లాంటిది! అంతటి సహన, సౌశీల్యాలుకలది! ఆరాధన అనే విత్తు తనలో నాటి నప్పుడు దాన్ని తనలోనే దాచుకుని సశింపజేయక ప్రేమాభిమానాలనే ఖనిజాలతో వృక్షంగా మార్చి విత్తు నాటిన వానికే ఫలపుష్పాల రూపంలో తిరిగి కానుకగా అర్పించింది!

కాని సుశీల వైజంనేరు. తనలోని బలహీనతని మొక్కుబడిగా మార్చి పెంచిపోషించుకొని తన ఇష్టాను సారం ఆడించింది!

ఏది ఎలా జరిగినా బాధ్యత తనది! బలహీనతల వలయంలో చిక్కుకొని కడుపుతీపి మరిచిపోవడం క్షమార్హం కాని నేరం! బాబుకి ఎన్నటికీ తీరని అపకారం చేశాడు. ఆనాడు కమలతో ఆడిన మాటలకి, బాబుకి ప్రాణాంతం కలిగించాడు!

"ఏమండీ, కేస్పు ప్రకారం ప్రకారం వేశారా?"

కిష్టాయి మంచం పక్కన ఉన్నకుర్చీలో, మోకాళ్లు పైకి ముడుచుకొని వాటి మధ్య తలపెట్టి చుట్టూ చేతులుచుట్టి కూర్చున్న దశరథం, ఆ మాటలకి ఉలిక్కిపడి పైకెత్తి చూశాడు. అతనంతదాకా ఏడ్చాడని అతని చెంపలమీదుగా ఇంకా తడి ఆరని బాష్ప స్రవంతులు మెరుస్తున్నాయి. ఆ స్థితిలో అతన్ని చూసిన డాక్టరు నేరుగా కిష్టాయి మంచం దగ్గిరికి వెళ్లి అతని జ్వరం చూసే పనిలో నిమగ్నుడయ్యాడు.

దశరథం కంగారుగా కుర్చీలోనించి లేచి, పైపంచెతో కుర్చీ తుడిచి, వెళ్లి డాక్టరు పక్కన నిల్చుని చెప్పాడు, "మీరు చెప్పినట్టే వేశానండీ!"

థర్మామీటర్ పైకితీసి చూస్తున్న డాక్టరు వదనం వివర్ణమైంది. పక్కనే నిల్చుని అతని ముఖంలోకే పరిశీలనగా చూస్తున్న దశరథం, ఆందోళనచేత కంపిస్తున్న స్వరంతో అడిగాడు.

"మళ్లీ జ్వరంగాని ఎక్కువైందా, డాక్టరుగారూ?"

డాక్టరు అతని ప్రశ్నకు జవాబివ్వలేదు. అతనిముఖం తీవ్రంగా మారిపోయింది. ఇంజెక్షనొకటి కిష్టాయి కిచ్చాడు. మగతలో ఉన్న కిష్టాయి బాధతో మూలిగాడు. దశరథం ప్రాణం పైనే పోతున్నది.

ఓ చీటీమీద మందు రాసి ఇస్తూ చెప్పాడు డాక్టరు. "టెంపరేచర్ మళ్లీ పెరిగింది ... ఈ మాత్రలు వెంటనే తెప్పించి ప్రతి నాలుగు గంటలకీ రెండేసి వెయ్యండి. రాత్రికి నేను వచ్చి మళ్లీ ఇంజెక్షనిస్తాను."

డాక్టరు కిష్టాయి ముఖంలోకి సాలోచనగాచూస్తూ బైటికి నడిచాడు. అతని మనసులో ఉన్నదేదో దశరథం అర్థం చేసుకోలేకపోయాడు. క్షణక్షణానికీ అతని ఆందోళన అధికమవుతూంది.

"తగ్గిపోతుందిగదా, డాక్టరుగారూ? ఎంత ఖరీదు మందులైనా వెనకాడకండి. ఎంత డబ్బయినా ధార పోస్తాను! బాబుని బ్రతికించండి డాక్టరుగారూ. . ."

అలా బ్రతిమాలుతూ డాక్టరు వెనకే నడుస్తున్న దశరథం కళ్లనించి అప్రయత్నంగానే కన్నీళ్లు ధారలు కడుతున్నాయి!

"అబ్బే. . . తగ్గిపోకేంచేస్తుంది! మీరు మరీ అంత కంగారు పడకూడదు. రాత్రికి మళ్లీ నేను వస్తాగా!"

కారు కదిలిపోయింది. దశరథం ఎక్కిన రిక్షా దానివెనకాలే పరిగెత్తింది.

* * *

రాత్రి డ్యూటీనించి దిగిపోతూ, జ్వరం తిరగబెట్టిన కారణంగా కిష్టాయిని ఆస్పత్రికి తరలించారని, అతడికి రాత్రంతా జ్వరం తీవ్రంగానే ఉందని, రాత్రి విశేషాలన్నీ ఇనుడికి విన్నవించి శీతకిరణుడు వెళ్లిపోయాడు.

భాస్కరుని కళ్లు ఆశ్చర్యంతో వెడల్పయ్యాయి. పగటిడ్యూటీ కెక్కుతూనే, కిష్టాయికి ఏమాత్రం జ్వరం తగ్గలేదని, త్వరగా రావలసిందని తన వేడికిరణం ద్వారా డాక్టరుకి వర్తమానం పంపాడు.

డాక్టరు వచ్చి జర్వం చూశాడు. 104 డిగ్రీలుంది. 'కాంపౌండరు'కి ఏవో సూచనలిచ్చి మిగత రోగుల్ని చూడటానికి వెళ్లాడు.

ఒళ్లు కాలిపోతూ జ్వరంలో పలవరిస్తున్నాడు, కిష్టాయి! వేళప్రకారం జ్వరం చూసి పోతున్నాడు, కాంపౌండరు. కన్నీరు ప్రవాహంలా కారుస్తూ మంచం పక్కనే కూర్చుని భయాందోళనలతో కంపించిపోతున్నాడు దశరథం! వీళ్లందర్నీ గమనిస్తున్న భాస్కరుని దృష్టి గదిలో ఓ మూల మ్లానవదనంతో నిల్చుని ఉన్న సుశీలపై పడింది. ఆమెని చూడగానే, 'కిష్టాయి ఇప్పటి స్థితికి కారకులెవ్వరు?' అనే మీమాంస అతనికీ ఏర్పడింది.

> ## ఆగ్రహం
>
> నీ శత్రువుమీద నీవు రగుల్చుకున్న ఆగ్రహాగ్నిజ్వాల అతనికన్న నిన్నే ఎక్కువగా దహించి వేస్తుంది. —చైనా సామెత

ఆలోచిస్తున్నకొద్దీ దృక్కులు వాడికాసాగాయి. కోపం భరించలేక చూపుల్లోనే నిప్పులు చెరిగాడు. మరలా దృష్టి కిష్టాయిపైకి మరలింది. అతని పరిస్థితి నిమిష నిమిషానికీ విషమిస్తూనే ఉంది. అదిచూసి సూర్యుడి కోపం ఎగిరిపోయింది. కిష్టాయిపైన జాలి, సానుభూతులతో నిండిపోయింది మనస్సు. చూస్తున్నకొద్దీ అతనికీ కిష్టాయి దీనావస్థకి ఏడుపు వచ్చింది. ఎంతగా ఏడ్చాడో అజ్ఞాతంగా, కళ్లు ఎర్రగా ఉబ్బాయి!

కిష్టాయి శరీరం సలసలకాగిపోతూంది. పలవరింతలు ఎక్కువయ్యాయి. ఉండిఉండి ఒక్కసారిగా కళ్లు తెరిచాడు. యథాతీతిగా మాట్లాడసాగాడు. చూస్తున్న వాళ్ల గుండెలు బేజారెత్తిపోయాయి! కిష్టాయి గది అంతా పరికించి చూపు దశరథంపైన నిలిపి అడిగాడు.

"నాన్నా! గోపీ ఇంకా రాలేదా? . . . బడికి టైమైంది!"

కిష్టాయి అలా మాట్లాడటంచూసి ఏదో తోచిన దశరథం "బాబూ!. . ." అని బిగ్గరగా విలపిస్తూ మంచంపైన వాలిపోయాడు. డాక్టరు సంజ్ఞమీద అక్కడున్న కాంపౌండరు అతన్ని వారించి అక్కడినించి తొలగించాడు.

సుశీల కళ్లవెంట టపటపమని కన్నీటి బొట్లు రాలాయి. చూస్తూండగానే వివశురాలై గోడవారగా కూలబడిపోయి చేతుల్లో ముఖం దాచుకొని వెక్కివెక్కి ఏడ్వసాగింది.

ఆమె హృదయం రంపపుకోత అనుభవిస్తూంది. తనమూలంగానే కిష్టాయి కింత ప్రమాదం ముంచుకు వచ్చిందన్న నిజం పెన్నున బాకులా పొడుస్తూంది. తనింత పాపానికెందుకు ఒడిగట్టిందా అని మనసు వగస్తూంది.

అందరికీ మల్లే వైవాహిక జీవితాన్ని గురించి తనూ ఎన్నో కలలు కంది. మధురమైన ఊహాలల్లుకుంది. అయితే, చూస్తూ చూస్తూ ఏ కన్య, అంతకిముందే వైవాహిక జీవితం గడిపిన వ్యక్తికి ద్వితీయకళత్రంగా అంకితం కావటానికి అంగీకరిస్తుంది?

కాని తన నొసటిరాత వక్రించింది. ఈ వివాహానికి తనెంత వైముఖ్యం చూపించినా ఆర్థిక సంక్షోభంతో తన వాదానికి బలాన్ని చేకూర్చలేకపోయింది!

అప్పటినించీ ఆమెకి జీవితంలో ఎవరిమీదో తెలియని కసి. తనకి జరిగిన అన్యాయానికి ఏదో సాధించాలనే కక్ష! దానికితోడు పుండుమీద కారం చల్లినట్టు 'పిన్ని' అన్న పిలుపు సహించలేకపోయేది. అలా కిష్టాయి పిలిచినప్పుడల్లా ఆ యింటిలో తన స్థానాన్ని ఎవరో వేలెత్తి చూపి వెక్కిరిస్తున్నట్టుగా అనిపించి ఆవిడ కోపం మిన్నుముట్టేది. ఆ కోపంలో యుక్తాయుక్త విచక్షణాజ్ఞానం నశించేది!

కక్ష, అసహనం, విచక్షణారాహిత్యం, స్వార్థం అనే శీత పవనాల శీతోష్ణస్థితిలో ఆవిడ మనస్సు క్రమంగా మంచులా గడ్డకట్టుకుపోయింది. ఇప్పుడు — తన దురహంకార ప్రవర్తనకి ఒక అమాయిక ప్రాణి ఆహుతి కాబోతూంటే తన కళ్లని కప్పిన మూఢ్యపు పొరలు విడిపోయి చేసిన తప్పు తెలిసివచ్చి పశ్చాత్తాపాగ్నిలో కాలిపోతూంటే — ఆవిడ మంచు మనసు కరిగి నీరై కళ్లనించి ప్రవహిస్తూంది.

కిష్టాయి దిగ్గున మంచంమీద లేచి కూర్చున్నాడు.

"నాన్నా! నాకు టైమైంది . . . నే వెళుతున్నా!" అంటూ దశరథం వైపు వెర్రిగా చూశాడు.

అతని భుజాలు పట్టి డాక్టరు పడుకోబెడుతూంటే కిష్టాయి పెనుగులాడాడు. అది చూసిన కాంపౌండరు కంగారుగా దశరథాన్ని వదిలి కిష్టాయి దగ్గిరికి వచ్చాడు. దశరథాన్ని ఆపేవాళ్లెవ్వరూ లేకపోవడంతో ఏడుస్తూ మళ్లీ కిష్టాయి మంచం దగ్గిరికి వచ్చాడు.

సుశీల మనసు వర్ణనాతీతమైన వేదనతో ఆక్రోశిస్తూంది. తన పాపానికి నిష్కృతి కిష్టాయిని బ్రతికించుకొని కన్నబిడ్డలా ఆదరించడమేనని అంతరంగం ఘోషిస్తూంది. అలాంటి అవకాశం శాశ్వతంగా చేజారిపోతుందేమోననే పరితాపంతో, తన వేదనంతా ఒక్క మాటలో అనుభూతంచేస్తూ, "బాబూ! . . ." అని భోరున విలపిస్తూ ఆవిడ కూడ కిష్టాయి మంచం దగ్గిరకి వచ్చింది.

కొడిగట్టిన దీపశిఖ గప్పున కాంతితో వెలిగి గుప్పున ఆరిపోయింది.

"బాబూ! . . ." అంటూ ఏక సమయంలో గావుకేక పెట్టి దశరథం, సుశీల కిష్టాయి మృత దేహంపైబడి హృదయవిదారకంగా రోదించసాగారు.

భాస్కరుడు ఆ భయానక దృశ్యాన్ని చూడలేక నగాల చాటున ముఖం దాచుకున్నాడు! ★